

Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 31ste Internationale Dag voor de Vrede (1 januari 1998)

Gerechtigheid voor ieder leidt tot vrede voor allen

1. Gerechtigheid gaat hand in hand met vrede en is altijd en actief met vrede verbonden. Gerechtigheid en vrede willen het goede voor allen en eisen daarom orde en waarheid. Als een van tweeën wordt bedreigd, wankelen beide; als de gerechtigheid wordt geschonden, komt ook de vrede op het spel te staan.

Juist omdat er zo'n nauw verband bestaat tussen gerechtigheid voor ieder mens en vrede voor allen, richt ik mij in deze Boodschap ter gelegenheid van de Wereldvrede-dag in de eerste plaats tot de staatshoofden, in het besef dat de huidige wereld, hoewel in vele gebieden getekend door spanning, geweld en conflicten, toch streeft naar een nieuwe constellatie en een evenwichtiger stabiliteit, met het oog op ware, blijvende vrede voor de gehele mensheid.

Gerechtigheid en vrede zijn geen abstracte ideeën of ver verwijderde idealen. Het zijn waarden die, als een gemeenschappelijk erfgoed, in het hart van elk mens besloten liggen. Individuele personen, gezinnen, gemeenschappen en volken zijn allen geroepen om in gerechtigheid te leven en zich in te zetten voor vrede. Niemand kan van die verantwoordelijkheid worden ontheven.

Op dit moment gaan mijn gedachten uit naar hen die ongewild beklemd zitten te midden van bittere conflicten. Ik denk ook aan de mensen die aan de maatschappelijke zijlijn staan, de armen en slachtoffers van allerlei vormen van uitbuiting. Dat zijn mensen die het

gemis van vrede en de verschrikkelijke gevolgen van onrecht aan den lijve ondervinden. Wie kan onverschillig blijven voor hun hunkering naar een leven dat is geworteld in gerechtigheid en werkelijke vrede? Iedereen draagt de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat dat verlangen verwezenlijkt wordt: er kan geen totale gerechtigheid zijn zonder dat iedereen daar gelijkelijk in deelt.

Gerechtigheid is zowel een morele deugd als een juridisch concept. Zij wordt soms voorgesteld als een geblinddoekte vrouwenfiguur; de dienaren van de gerechtigheid hebben in feite echter de taak om met een scherp en waakzaam oog de balans tussen rechten en plichten te bewaren en een rechtvaardige verdeling van lusten en lasten te bewerkstelligen. Gerechtigheid maakt heel, zij vernietigt niet; zij leidt tot verzoening, niet tot wraak. Bij analyse blijkt zij ten diepste geworteld te zijn in de liefde, waarvan de betekenis optimaal tot uitdrukking komt in de genade. Daarom wordt gerechtigheid, als zij van de genadevolle liefde wordt gescheiden, koud en scherp.

Gerechtigheid is een actieve, levenschenkende deugd: zij beschermt en bevordert de onschatbare waardigheid van ieder mens en bekommert zich om het algemeen welzijn, voor zover dat als hoeder van de betrekkingen tussen mensen en volken geldt. Niemand leeft ooit volkomen geïsoleerd. Vanaf het eerste moment van het leven bestaat ieder mens in relatie tot anderen en wel op zodanige wijze dat het welzijn van het individu en het welzijn van de samenleving hand in hand gaan. Daartussen bestaat een subtiel evenwicht.

Gerechtigheid is gefundeerd op respect voor mensenrechten

2. De menselijke persoon is van nature begiftigd met universele, onschendbare en onvervreemdbare rechten. Deze rechten staan echter niet op zichzelf. Mijn hooggeëerde voorganger paus Johannes XXIII leerde in dit verband dat de mens “rechten en plichten heeft, die onmiddellijk en gelijktijdig uit zijn aard voortvloeien”.¹ Op de juiste antropologische basis van deze rechten en plichten en het intrinsieke verband daartussen berust het bolwerk van de ware vrede.

De laatste eeuwen zijn deze mensenrechten neergelegd in verklaringen van principes en bindende juridische instrumenten. In de geschiedenis van volken en staten en hun streven naar gerechtigheid en vrijheid wordt de verklaring van deze rechten met gepaste trots herdacht, ook omdat het vaak als een keerpunt werd ervaren na grove schendingen van de waardigheid van individuele personen en volken als geheel.

Vijftig jaar geleden, na een oorlog die in het teken stond van de ontkenning van zelfs maar het bestaansrecht van bepaalde volken, vaardigde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Universele verklaring van de rechten van de mens uit. Dat was een plechtig moment, dat bereikt werd na de droevige oorlogservaringen en werd ingegeven door het verlangen om formeel te erkennen dat *ieder mens en alle volken dezelfde rechten hebben*. In dat document lezen we de volgende verkla-

ring, die de tand des tijds doorstaan heeft: “Erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreemdbare rechten van alle leden van de mensengemeenschap is grondslag voor de vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld.”² De slotwoorden van het document verdienen evenzeer de aandacht: “Geen bepaling in deze Verklaring zal zodanig mogen worden uitgelegd, dat welke Staat, groep of persoon dan ook, daaraan enig recht kan ontleenen om iets te ondernemen of handelingen van welke aard ook te verrichten, die vernietiging van een van de rechten en vrijheden, in de Verklaring genoemd, ten doel hebben.”³ Het is een tragisch gegeven dat deze bepaling vandaag de dag nog steeds op schaamteloze wijze wordt geschonden door onderdrukking, conflicten en corruptie of, op subtielere wijze, door middel van pogingen om de bepalingen van de Universele verklaring te herinterpreteren of moedwillig verkeerd te interpreteren. Deze verklaring moet in zijn geheel worden nageleefd, zowel naar de letter als naar de geest. Het blijft – zoals de eerbiedwaardige paus Paulus VI destijds verklaarde – een van de voornaamste wapenfeiten van de Verenigde Naties, “vooral als we denken aan het belang dat eraan wordt gehecht als een onfeilbare weg naar vrede”.⁴

Bij het 50-jarig bestaan van de Universele verklaring van de rechten van de mens, dat dit jaar wordt gevierd, is het goed om ons in herinnering te roepen dat “de bevordering en bescherming van de rechten van de mens een prioriteit is voor de internationale gemeenschap”.⁵ Er hangt echter een schaduw over dit tiende lustrum en dat is het voorbehoud dat wordt gemaakt ten aanzien van twee essentiële elementen van het begrip mensenrechten: de *universaliteit* en de *ondeelbaarheid* van deze rechten. Deze bepalingen moeten opnieuw krachtig worden onderstreept als wapen tegen de kritiek van hen die het argument van specifieke cultuuraspecten aanvoeren om schendingen van de mensenrechten te maskeren, alsmede tegen de kritiek van hen die het concept van de menselijke waardigheid ondermijnen door te weigeren juridisch gewicht toe te kennen aan

1. Johannes XXIII, Encycliek *Pacem in terris* (11 april 1963), I.

2. Universele verklaring van de rechten van de mens, Preambule.

3. A.w., artikel 30.

4. Boodschap aan de voorzitter van de 28ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Universele verklaring van de rechten van de mens (10 december 1973): AAS (1973), 674.

5. Verklaring van Wenen, Wereldconferentie over mensenrechten (juni 1993), Preambule I.

sociale, economische en culturele rechten. Universaliteit en ondeelbaarheid zijn twee leidende principes die eisen dat de mensenrechten in elke cultuur verankerd zijn en dat hun juridische status wordt versterkt om ervoor te zorgen dat ze volledig worden erkend.

Erkenning van de rechten van de mens vereist niet alleen wettelijke bescherming ervan. Het vraagt tevens om alle andere aspecten die voortvloeien uit de notie van de menselijke waardigheid, de grondslag van onze rechten. In dit verband komt groot belang toe aan aandacht voor het onderwijs. Zo is het ook van belang om aandacht te besteden aan de bevordering van de mensenrechten, een taak die voortvloeit uit de liefde voor de mens als zodanig, “die nog verder gaat dan de rechtvaardigheid kan reiken”.⁶ In het kader van de bevordering van de mensenrechten moet nog meer gedaan worden voor de bescherming van de rechten van het gezin, “de natuurlijke en fundamentele groepseenheid van de maatschappij”.⁷

Globalisering en solidariteit

3. De enorme geopolitieke veranderingen die zich sinds 1989 hebben voltrokken, zijn vergezeld gegaan van ware revoluties op sociaal en economisch gebied. De globalisering van de economie en de financiële wereld is nu een feit en we worden ons steeds meer bewust van de gevolgen van de snelle vooruitgang op het gebied van de informatietechnologieën. We staan op de drempel van een nieuw tijdperk dat hoopvolle verwachtingen en verontrustende vragen in zich heeft. Wat zal het gevolg zijn van de veranderingen die zich voltrekken? Zal *iedereen* kunnen meeprofiteren van een wereldwijde markt? Zal *iedereen* eindelijk de kans krijgen om in vrede te leven? Zullen de betrekkingen tussen de staten rechtvaardiger worden of zal de economische concurrentie en rivaliteit tussen volken en landen de mensheid in een situatie van nog grotere instabiliteit brengen?

Met het oog op een rechtvaardiger samenleving en een stabielere vrede in een wereld die steeds verder globali-

seert, hebben de internationale organisaties de dringende taak om verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van het algemeen welzijn te helpen kweken. Maar om dat te bereiken, mogen we nooit de menselijke persoon uit het oog verliezen; die moet in het centrum van ieder sociaal project staan. Alleen zo zullen de Verenigde Naties een “familie van naties” worden, in overeenstemming met het oorspronkelijke mandaat om “sociale vooruitgang en hogere levensstandaarden in groter vrijheid te bevorderen”.⁸ Dit is de weg waarlangs een wereldgemeenschap kan worden opgebouwd die is gebaseerd op “wederzijds vertrouwen, wederzijdse steun en oprecht respect”.⁹ We staan, kortom, voor de uitdaging om zorg te dragen voor globalisering *in solidariteit*, globalisering *zonder marginalisering*. Dat is een duidelijke plicht op het terrein van de gerechtigheid, met serieuze consequenties voor de organisatie van het economische, sociale, culturele en politieke leven van landen.

De zware last van de buitenlandse schuld

4. Landen en hele gebieden van de wereld lopen door hun zwakke financiële en economische positie het risico om buitengesloten te raken van een economie die steeds verder globaliseert. Andere landen en gebieden beschikken over grotere rijkdommen, maar kunnen daar helaas geen gebruik van maken om verschillende redenen: onrust, interne conflicten, het ontbreken van adequate structuren, achteruitgang van het milieu, wijdverbreide corruptie, criminaliteit en andere factoren. Globalisering moet hand in hand gaan met solidariteit. Er moet speciale hulp worden geboden, zodat landen die niet in staat zijn om op eigen kracht met succes de markt te betreden, hun huidige achterstandssituatie te boven kunnen komen. Dat is iets wat hun in het kader van de gerechtigheid toekomt. In een werkelijke “familie van naties” mag niemand worden buitengesloten; integendeel, de zwaksten, de meest kwetsbaren moeten juist worden ondersteund, zodat ook zij zich ten volle kunnen ontwikkelen.

6. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, pastorale Constitutie over de kerk in de wereld van deze tijd, *Gaudium et spes*, 78.

7. Universele verklaring van de rechten van de mens, art. 16 sub 3; vgl. *Handvest van de rechten van het gezin* (22 oktober 1983), uitgevaardigd door de Heilige Stoel.

8. *Handvest van de Verenigde Naties*, Preambule.

9. Johannes Paulus II, *Brief aan de 50ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties* (5 oktober 1995), 14: *L'Osservatore Romano*, 6 oktober 1995, p.7.

Mijn gedachten gaan in dit verband naar een van de grootste problemen waarvoor de arme landen in deze tijd staan. Ik doel op de zware last van de *buitenlandse schuld*, die de economie van hele volken in gevaar brengt en de vooruitgang op sociaal en politiek terrein belemmert. In dit verband hebben de internationale financiële instellingen kort geleden belangrijke pogingen ondernomen om tot een gecoördineerde terugdringing van deze schuld te komen. Ik hoop oprecht dat er verdere vooruitgang in deze richting zal worden geboekt door de voorwaarden op flexibele wijze toe te passen, zodat alle daartoe in aanmerking komende landen er voor het jaar 2000 van kunnen profiteren. De rijkere landen kunnen in dit opzicht veel doen, door hun steun te geven aan de uitvoering van dergelijke maatregelen.

De schuldenkwesie maakt deel uit van een groter probleem: het voortbestaan van armoede, soms zelfs in extreme mate, en het ontstaan van nieuwe vormen van ongelijkheid die met het proces van de globalisering gepaard gaan. Als we een globalisering *zonder marginalisering* willen, kunnen we niet langer toestaan dat er in deze wereld mensen in onmetelijke rijkdom naast mensen in schrijnende armoede leven, dat de armen zelfs de meest fundamentele levensbehoeften moeten missen en anderen zonder nadenken verkwisten wat anderen zo dringend nodig hebben. Dit soort contrasten zijn een belediging aan het adres van de waardigheid van de menselijke persoon. Er is absoluut geen gebrek aan de middelen die vereist zijn om de armoede uit te bannen, zoals de bevordering van consistente sociale en productieve investeringen door organen op wereldeconomisch niveau. Dit veronderstelt wel dat de internationale gemeenschap bereid is om met de vereiste politieke vastberadenheid op te treden. Er zijn al prijzenswaardige stappen in die richting gezet, maar een blijvende oplossing vraagt om de gezamenlijke inzet van iedereen, inclusief de betreffende landen zelf.

Er is dringend behoefte aan een cultuur van respect voor het

recht

5. En wat te zeggen van de ernstige vormen van ongelijkheid die er *binnen* landen bestaan? Situaties van *extreme armoede* vormen overal en altijd een fundamenteel onrecht. Het uitbannen daarvan zou een prioriteit moeten zijn voor iedereen, zowel op nationaal als op internationaal niveau.

Ook kunnen we niet stilzwijgend voorbijgaan aan het kwaad van de corruptie dat de sociale en politieke ontwikkeling van zoveel volkeren ondermijnt. Het is een toenemend verschijnsel dat op sluipende wijze vele sectoren van de maatschappij binnendringt, waarbij de wet aan de laars wordt gelapt en de regels van recht en waarheid worden genegeerd. Corruptie is moeilijk te bestrijden, omdat het zoveel verschillende vormen heeft: als het op het ene gebied wordt tegengegaan, steekt het op een ander gebied de kop weer op. Er is moed voor nodig om het aan de kaak te stellen. Uitbanning ervan vereist, naast een resolute vastbeslotenheid van de autoriteiten, de volmondige steun van alle burgers, geschraagd door een sterk moreel geweten.

Een zware verantwoordelijkheid komt in deze strijd toe aan mensen in het openbare leven. Zij hebben de plicht om zich onvermoeibaar in te zetten voor een rechtvaardige toepassing van de wet en voor doorzichtigheid van al het handelen van het openbaar bestuur. De staat is, daar zij ten dienste staat van haar burgers, de rentmeester van de rijkdommen van het volk, die zij met het oog op het algemeen welzijn moet beheren. Goed bestuur vereist nauwlettende controles en volledige eerlijkheid in *alle* economische transacties. Het kan op geen enkele wijze worden toegestaan dat rijkdommen die bedoeld zijn voor het algemeen welzijn, gebruikt worden voor andere belangen van particuliere of zelfs criminele aard.

Het frauduleuze gebruik van overheidsgelden dupeert bovenal de armen, die als eersten worden beroofd van de fundamentele diensten die van essentieel belang zijn voor de persoonlijke ontwikkeling. En wanneer de corruptie de rechtsbedeling binnensluipt, zijn het opnieuw de armen die de hoogste tol

betalen: uitstel, inefficiëntie, structurele tekortkomingen, het ontbreken van een adequate verdediging. Hun rest vaak geen andere keuze dan te lijden onder het machtsmisbruik.

Bijzonder stuitende vormen van onrecht

6. Er zijn andere vormen van onrecht die de vrede op het spel zetten. Ik wil er hier twee noemen. Ten eerste, *niet in de mogelijkheid zijn om een eerlijke lening af te sluiten*. De armen worden vaak gedwongen om buiten het normale financiële systeem te blijven of zichzelf over te leveren in de handen van gewetenloze geldschieters die exorbitant hoge rentetarieven rekenen. Dat resulteert uiteindelijk in de verslechtering van een toch al hachelijke situatie. Daarom heeft iedereen de plicht om zich ervoor in te zetten dat de armen tegen billijke voorwaarden en betaalbare rentetarieven geld kunnen lenen. In verschillende delen van de wereld bestaan al financiële bureaus die kleine leningen verstrekken tegen voor arme mensen gunstige voorwaarden. Dergelijke initiatieven moeten worden aangemoedigd, want langs deze weg kan radicaal een eind worden gemaakt aan de schandelijke gesel van de woekeraars, doordat de economische middelen die nodig zijn voor een waardige ontwikkeling van gezin en gemeenschap dan voor iedereen toegankelijk worden.

En wat te zeggen van het *toenemende geweld tegen vrouwen en tegen kinderen van beide geslachten*? Dat is thans een van de meest wijdverbreide schendingen van de mensenrechten en is tragisch genoeg ook een terreurmiddel geworden: vrouwen worden gegijzeld, kinderen op barbaarse wijze afgeslacht. Hieraan moet worden toegevoegd het geweld van gedwongen prostitutie en kinderporno en de uitbuiting van kinderen in fabrieken onder omstandigheden van pure slavernij. Er moeten praktische stappen worden ondernomen om de verbreiding van deze vormen van geweld een halt toe te roepen. Er zijn vooral adequate juridische maatregelen nodig op zowel nationaal als internationaal niveau. Als we, zoals ik in eerdere bood-

schappen al vaak heb gesteld, willen dat de waardigheid van ieder mens erkend en gerespecteerd wordt, zullen we het hoofd moeten bieden aan de moeilijke taak van het onderwijs en de culturele ontplooiing. Er is één element dat absoluut niet mag ontbreken in het ethische en culturele erfgoed van de menselijke gemeenschap als geheel en van ieder mens persoonlijk en dat is het besef dat alle mensen dezelfde waardigheid bezitten, evenveel respect verdienen en allen dezelfde rechten en plichten hebben.

Vrede stichten in gerechtigheid is een taak voor iedereen

7. Vrede voor ons allen vloeit voort uit gerechtigheid voor ieder van ons. Niemand is ontheven van deze taak die van zo groot belang is voor de mensheid als geheel. Deze taak gaat elke man en elke vrouw aan, ieder naar zijn mogelijkheden en verantwoordelijkheid.

Ik doe bovenal een beroep op u, *staatschefs en regeringsleiders*, de hoogste hoeders van het recht in uw land. Het is zeker niet eenvoudig voor u om deze taak te vervullen, maar zij vormt toch een fundamentele plicht. Mogen de wetten die gelden in het land dat u dient, gerechtigheid voor het volk garanderen en stimuleren tot een groeiend besef van burgerlijke verantwoordelijkheid.

Verder vereist het stichten van vrede in gerechtigheid de medewerking van *alle sectoren van de samenleving*, elk binnen zijn eigen invloedssfeer en in goede verstandhouding met andere groepen binnen de maatschappij. Ik moedig in het bijzonder u aan, *docenten* die op alle niveaus betrokken zijn bij de opleiding en vorming van de jongere generatie: breng hen morele en burgerlijke waarden bij, geef hun een besef van rechten en plichten, te beginnen met de ervaringen binnen de gemeenschap op school zelf. Onderwijs hen in gerechtigheid om hen zo ook te onderwijzen in vrede: dat is een van uw voornaamste taken.

In het vormingsproces is het *gezin* onmisbaar. Het gezin is de aangewezen omgeving voor de menselijke vorming van de jongere generatie. Uw voor-

beeld, beste *ouders*, is in vergaande mate bepalend voor het morele karakter van uw kinderen: dat passen zij aan aan het type relaties dat u onderhoudt in het hart van het gezin en ten opzichte van mensen daarbuiten. Het gezin is de eerste leerschool van het leven, en de invloed die men binnen het gezin ondergaat, is bepalend voor de toekomstige ontwikkeling van een persoon.

Tot slot wil ik tot jullie zeggen, *jonge mensen* in deze wereld, die spontaan gerechtigheid en vrede nastreven: houd het streven naar deze idealen altijd levend en heb het geduld en het doorzettingsvermogen om je daarvoor in te zetten, in welke situatie je je concreet ook bevindt. Verzet je zonder aarzelen tegen de verleiding van illegale, snelle manieren om valse droombeelden van succes en rijkdom te bereiken. Heb daarentegen oog voor wat goed en kwaad is, zelfs wanneer dat offers van je vergt en het je dwingt om tegen de stroom in te zwemmen. Dan kunnen we zeggen: "Gerechtigheid voor ieder leidt tot vrede voor allen."

Delen, de weg naar vrede

8. Het Jubileum van het jaar 2000 komt snel dichterbij, een tijd die voor gelovigen op een bijzondere manier gewijd is aan God, de Heer van de geschiedenis, en een ieder eraan herinnert hoe totaal afhankelijk het schepsel van de Schepper is. In de bijbelse traditie was het echter ook het moment waarop slaven in vrijheid werden gesteld, land aan de rechtmatige eigenaar werd teruggegeven en schulden werden kwijtscholden. Zo werd de toestand van gelijkheid die God tussen alle leden van het volk wilde, hersteld. Het is dan ook een bijzondere tijd om te streven naar de gerechtigheid die leidt tot vrede.

Krachtens hun geloof in de God die liefde is en hun aandeel in de universele verlossing van Christus, zijn christenen geroepen om rechtvaardig te handelen en met iedereen in vrede te leven, want "Jezus geeft ons niet alleen vrede. Hij geeft ons *zijn* Vrede gepaard met *zijn* Gerechtigheid. Hij *is* Vrede en Gerechtigheid. Hij wordt *onze* Vrede en *onze*

Gerechtigheid."¹⁰ Deze woorden heb ik bijna twintig jaar geleden gesproken, maar tegen de achtergrond van de radicale veranderingen die zich thans voltrekken, krijgen ze een nog specifiekere en fundamenteelere betekenis.

Het onderscheidende kenmerk van de christen moet – nu meer dan ooit – bestaan in liefde voor de armen, de zwakken en de lijdenden. Een leven in dienst van deze veeleisende opdracht vraagt om een totale omslag in de zogenaamde 'waarden' op grond waarvan mensen alleen hun eigenbelang najagen: macht, plezier, het gewetenloos vergaren van rijkdom. Ja, juist tot deze radicale bekering worden de volgelingen van Christus opgeroepen. Zij die zich verbinden om deze weg te volgen, zullen werkelijk "gerechtigheid, vrede en vreugde door de heilige Geest" (Rom 14,17) ervaren en zullen "de heilzame vrucht van een heilig leven" (Heb 12,11) proeven.

Ik wil tegenover alle christenen in alle delen van de wereld de oproep van het Tweede Vaticaans Concilie herhalen: "Men moet op de eerste plaats aan de eisen van de rechtvaardigheid voldoen, opdat men niet als een gift van naastenliefde aanbiedt, waartoe men reeds op grond van rechtvaardigheid verplicht is."¹¹ Een samenleving waarin werkelijke solidariteit heerst, kan alleen tot stand worden gebracht als de welgestelden zich in de hulp aan de armen niet beperken tot het geven van wat ze zelf niet nodig hebben. Het is bovendien niet voldoende om alleen materiële zaken te geven: er moet een *bereidheid tot delen* zijn, zodat we het een eer zullen vinden om zorg en aandacht te kunnen besteden aan de behoeften van onze broeders en zusters in moeilijke omstandigheden. Christenen, volgelingen van andere godsdiensten en talloze mannen en vrouwen van goede wil voelen zich in deze tijd geroepen tot een eenvoudige levensstijl als voorwaarde om tot een eerlijke verdeling van de vruchten van Gods schepping te komen. Zij die in armoede leven, kunnen niet langer wachten: ze hebben *nu* hulp nodig en hebben dus het recht om *onmiddellijk* te krijgen wat ze nodig hebben.

10. Johannes Paulus II, *Homilie in Yankee-stadion, New York* (2 oktober 1979), I: AAS 71 (1979), 1169.

11. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het lekenapostolaat, *Apostolicam actuositatem*, 8.

De heilige Geest aan het werk in de wereld

9. De eerste zondag van Advent luidde het tweede jaar van de directe voorbereiding op het Grote Jubileum van het jaar 2000 in, een jaar gewijd aan de heilige Geest. De Geest van hoop is in de wereld aan het werk. Hij is tegenwoordig in de onbaatzuchtige dienstbaarheid van hen die werken met verstotenen en lijdenden, hen die immigranten en vluchtelingen verwelkomen, hen die moedig weigeren om een persoon of een hele groep om etnische, culturele of godsdienstige redenen af te wijzen. Hij is in het bijzonder tegenwoordig in het ruimhartige optreden van allen die zich geduldig en volhardend blijven inzetten voor vrede en verzoening tussen volkeren die voorheen elkaars tegenstander en vijand waren. Dat zijn werkelijk tekenen van hoop die ons stimuleren om te streven naar de gerechtigheid die tot vrede leidt.

In het hart van de evangelische boodschap staat Christus, de vrede en verzoening van allen. Moge Hij zijn aangezicht doen lichten over de weg van de

mensheid, terwijl deze zich voorbereidt om de drempel van het derde millennium over te gaan!

Moge zijn gerechtigheid en zijn vrede u allen, zonder onderscheid, geschonken worden!

“Dan wordt de woestijn als een boomgaard, en die boomgaard wordt met een woud gelijkgesteld. Dan woont het recht in de woestijn, de gerechtigheid in de boomgaard. En de gerechtigheid brengt vrede voort, rust en veiligheid zijn haar vruchten” (Jes 32,15-17)

Vanuit het Vaticaan, 8 december 1997

JOHANNES PAULUS II

Vertaling: drs. P. de Die